

Сборник съдебна практика

Дело C-460/23 [Kinsa]ⁱ

ОВ
срещу
Procura della Repubblica

(Преюдициално запитване, отправено от Tribunale di Bologna)

Решение на Съда (голям състав) от 3 юни 2025 година

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Контрол по границите, убежище и имиграция — Директива 2002/90/ЕО — Основен състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане, преминаване и пребиваване“ — Член 1, параграф 1, буква а) — Тълкуване в съответствие с Хартата на основните права на Европейския съюз — Член 7 — Зачитане на личния и семейния живот — Член 24 — Правата на детето — Член 52, параграф 1 — Засягане на основното съдържание на основните права — Член 18 — Право на убежище — Лице, което вкарва незаконно на територията на държава членка ненавършили пълнолетие граждани на трета държава, които го придружават и за които то действително полага родителските грижи“

Контрол по границите, убежище и имиграция — Имиграционна политика — Наказване на подпомагането на незаконното влизане, преминаване и пребиваване“ — Основен състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“ — Понятие — Лице, което вкарва незаконно на територията на държава членка ненавършили пълнолетие граждани на трета държава, за които то действително полага родителските грижи — Изключване — Национална правна уредба, предвиждаща наказателна отговорност за такова поведение — Недопустимост — Право на зачитане на семейния живот — Задължение да се вземе предвид висшият интерес на детето

(членове 7, 18, 24 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз; член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90 на Съвета)

(вж. т. 43—73 и диспозитива)

ⁱ Името на настоящото дело е измислено. То не съвпада с истинското име на никоя от страните в производството.

Резюме

Сезиран от Tribunale di Bologna (Първоинстанционен съд Болоня, Италия), Съдът, заседаващ в голям състав, уточнява, от една страна, че тълкуване на член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90¹ в съответствие с членове 7 и 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) води до изключване от приложното поле на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“ по смисъла на тази разпоредба на поведението на лице, което в нарушение на режима на движение на лица през границите вкарва на територията на държава членка ненавършили пълнолетие граждани на трета държава, които го придружават и за които то действително полага родителските грижи. От друга страна, Съдът преценява, че тези членове не допускат национално законодателство, което предвижда наказателна отговорност за такова поведение.

На 27 август 2019 г., пристигайки с полет от трета държава, ОВ се явява с фалшиви паспорти на въздушната граница в Болоня (Италия), придружена от две ненавършили пълнолетие лица, граждани на същата трета държава, на която е гражданка и ОВ. Тези деца са нейната дъщеря и племенница, като последната ѝ е била поверена след смъртта на майка си.

На 28 август 2019 г. ОВ е арестувана, а двете деца са настанени в приемен център. Срещу ОВ е образувано производство пред Първоинстанционен съд Болоня, който е запитващата юрисдикция, за подпомагане на незаконно влизане на територията на страната на граждани на трета държава — престъпление по член 12, параграф 1 от консолидирания акт за имиграцията², който транспонира в италианския правен ред член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90³, и за притежание на фалшиви документи за самоличност — престъпление по италианския Наказателен кодекс. За сметка на това срещу ОВ не е образувано наказателно производство за незаконно влизане на италианска територия.

На 29 август 2019 г. в съдебното заседание за потвърждаване на ареста ѝ, проведено пред съдия-следователя към Първоинстанционен съд Болоня, ОВ заявява, че е избягала от държавата си на произход, за да се спаси от смъртните заплахи, отправени ѝ от нейния бивш партньор, и че се е опасявала за физическата неприкосновеност на придружаващите я ненавършили пълнолетие лица.

Съдия-следователят потвърждава ареста на ОВ, но отхвърля искането на прокуратурата за постановяване на мярка за неотклонение „задържане под стража“.

На 9 октомври 2019 г. ОВ подава молба за международна закрила.

¹ Директива 2002/90/ЕО на Съвета от 28 ноември 2002 година за определяне на подпомагане на незаконното влизане, преминаването и пребиваването (ОВ L 328, 2002 г., стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 33). Съгласно член 1 („Основен състав на престъплението“), параграф 1, буква а) от тази директива всяка държава членка следва да приеме подходящи санкции по отношение на „всяко лице, което умишлено подпомага друго, което не е гражданин на държава членка, да влезе или премине транзитно през територията [на държава членка] в нарушение на законите на [тази] държава[...] [относно] влизане[то] или транзитно[то] преминаване на чужденци“.

² Decreto legislativo n. 286 — Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero (Законодателен декрет № 286, Консолидиран текст на разпоредбите относно имиграцията и положението на чужденците) от 25 юли 1998 г. (редовна притурка № 139 към GURI № 191 от 18 август 1998 г.), в редакцията му, приложима към фактите в главното производство.

³ Както и член 1, параграф 1 от Рамково решение 2002/946/ПВР на Съвета от 28 ноември 2002 година за укрепване на наказателноправната рамка за предотвратяване на подпомагането на незаконното влизане, транзит и престой (ОВ L 328, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 30).

От констатациите на запитващата юрисдикция е видно, че ненавършилите пълнолетие лица са „поставени под опеката“ на ОВ. Тази юрисдикция счита, че поведението на ОВ осъществява състава на престъплението по член 12, параграф 1 от консолидирания акт за имиграцията, а не хипотезата на изключение по параграф 2 от същия член⁴. Тя си задава въпроса дали такова поведение все пак би могло да се квалифицира като деяние, извършено с цел „хуманитарна помощ“ по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 2002/90⁵, което съответно не осъществява основния състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“, предвиден в член 1, параграф 1, буква а) от тази директива, щом като цели да улесни въпросните ненавършили пълнолетие лица да упражняват гарантираните им с Хартата права⁶.

Отбелязвайки, че Директива 2002/90 предвижда само право, а не и задължение за държавите членки да изключат наказателната отговорност в случаите, когато подпомагането на незаконното влизане на тяхна територия се извършва с цел осигуряване на „хуманитарна помощ“, запитващата юрисдикция си задава по-специално въпросите валиден ли е член 1 от тази директива от гледна точка на Хартата и как следва да тълкува последната, за да определи дали тя допуска транспониращите национални разпоредби.

Съображения на Съда

Съдът припомня, че актовете на Европейския съюз трябва да се тълкуват, доколкото е възможно, в съответствие с цялото първично право, и по-специално с разпоредбите на Хартата. С оглед на фактите по главното производство членове 7, 18 и 24 от Хартата⁷ имат определящо значение за отговора на поставените въпроси. Освен това последните изхождат от постановката, че процесното поведение осъществява основния състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“, както е определен в член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90.

Съдът съответно изследва дали с оглед по-специално на членове 7, 18 и 24 от Хартата член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90 трябва да се тълкува в смисъл, че поведението на лице, което в нарушение на режима на движение на лица през границите вкарва на територията на държава членка ненавършили пълнолетие граждани на трета държава, които го придружават и за които то действително полага родителските грижи⁸, не осъществява основния състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“.

Поради отворения си текст въпросната разпоредба от Директива 2002/90 може да се тълкува по различни начини. Макар да не се отнася изрично до процесното поведение, сама по себе си тя не изключва изрично и тълкуване в смисъл, че такова поведение осъществява предвидения в нея основен състав на престъплението.

⁴ Тази разпоредба предвижда, че „дейностите по спасяване и по оказване на хуманитарна помощ, извършвани в Италия за нуждаещи се чужденци, които вече се намират на територията на страната“, не представляват престъпление.

⁵ Съгласно тази разпоредба „[в]сяка държава членка взема решение дали да наложи санкции за деянието по [член 1, параграф 1, буква а)] чрез прилагане [на] националните си закони и практика в случаите, в които целта на деянието е осигуряване на хуманитарна помощ на въпросното лице“.

⁶ А именно, първо, правото им на живот, физическа неприкосновеност и свобода и сигурност, които права са застрашени в държавата им на произход, второ, правото им на зачитане на семейния живот предвид родството им по права и сребрена линия с ОВ, и трето, правото им на убежище във връзка с подадената от ОВ молба за международна закрила.

⁷ Тези членове закрепват съответно правото на зачитане на семейния живот, правото на убежище и правата на детето.

⁸ Наричано по-нататък „такова поведение“.

Последното тълкуване обаче не може да бъде възприето.

На първо място, то би било в противоречие с целите на Директива 2002/90. Всъщност поведение като това на ОВ не представлява подпомагане на незаконната имиграция, а е последица от поетата от въпросното лице лична отговорност, произтичаща от родителските грижи, които то полага за ненавършилите пълнолетие лица.

На второ място, с оглед на членове 7 и 24 от Хартата, във връзка с които трябва да се тълкува член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90, въпросното лице не би осъществило основния състав на престъплението „подпомагане на незаконното влизане“, посочен в последната разпоредба, включително когато самото това лице е влязло незаконно на тази територия.

Всяко друго тълкуване би довело до особено тежко вмешателство в правото на зачитане на семейния живот и в правата на детето, закрепени съответно в цитираните по-горе членове от Хартата, до степен, в която би било засегнато основното съдържание на тези основни права по смисъла на член 52, параграф 1 от Хартата.

Всъщност да се приеме, че дадено лице може да бъде наказано само защото е помогнало на ненавършили пълнолетие лица, за които действително полага родителските грижи, да влязат незаконно на територията на държава членка, би засегнало това основно съдържание.

С такова поведение лице като ОВ по принцип само изпълнява конкретно задължение, произтичащо от личната му отговорност и основаващо се на семейната му връзка с тези ненавършили пълнолетие лица, с цел да им осигури закрилата и грижите, необходими за тяхното благоденствие и развитие. Поведението на това лице е конкретен израз на общата му отговорност по отношение на тези ненавършили пълнолетие лица.

Следователно член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90 не може да има за цел да квалифицира като „подпомагане на незаконното влизане“ на територията на държава членка поведението на лице като ОВ, тъй като това би засегнало основното съдържание на правата, закрепени в членове 7 и 24 от Хартата.

На последно място, това тълкуване се налага и с оглед на член 18 от Хартата⁹, който е релевантен, когато, както в случая с ОВ, след влизането на територията на съответната държава членка засегнатото лице е подало молба за международна закрила.

В това отношение на всеки гражданин на трета държава трябва да се признае правото да подаде молба за международна закрила на територията на държава членка, включително на нейните граници или в транзитните ѝ зони, дори ако пребивава незаконно на тази територия и независимо от шансовете за уважаване на молбата му. От момента на подаването на такава молба кандидатът по принцип не може да се счита за незаконно пребиваващ на територията на съответната държава членка, докато не бъде постановено решение по нея на първа инстанция, тъй като в противен случай се засяга ефективността на правото на убежище, гарантирано с член 18 от Хартата. Мерките, вследствие на които

⁹ Съгласно тази разпоредба правото на убежище се гарантира при спазване на правилата на Женевската конвенция и в съответствие с Договора за ЕС и Договора за функционирането на ЕС. Спазването на тези правила е задължително за държавите членки при прилагането както на Директива 2002/90, така и на Рамково решение 2002/946.

без разумно основание се стига до възпиране на гражданите на трета държава да подават молби за международна закрила до компетентните органи, също биха могли да засягат ефективността на правото на убежище.

В случая ОВ се ползва от правата, произтичащи от подаването на такава молба, и не подлежи на наказателноправни санкции нито за собственото си незаконно влизане на италианска територия, нито за това, че при влизането си е била придружена от дъщеря си и от племенницата си, за които тя действително полага родителските грижи.

Съдът констатира, че при тези обстоятелства не е необходимо да се изследва валидността на член 1 от Директива 2002/90, нито да се тълкува параграф 2 от него, който се отнася до освобождаването от наказателна отговорност в случаите, в които с деянието се цели осигуряване на хуманитарна помощ на съответното лице.

Освен това предвид съмненията на запитващата юрисдикция относно съвместимостта с правото на Съюза на националната разпоредба, с която се транспонира по-специално член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90 в италианския правен ред, Съдът припомня, че при въвеждането на мерките за транспониране на дадена директива съдилищата на държавите членки трябва не само да тълкуват националното си право по начин, който да съответства на тази директива, но и да не допускат да се основават на нейно тълкуване, което би влязло в конфликт с основните права, защитавани от правния ред на Съюза, или с останалите общи принципи, признати в този правен ред.

Следователно при транспонирането на член 1, параграф 1, буква а) от Директива 2002/90, който има за цел да даде точно определение на престъплението „подпомагане на незаконната имиграция“, държавите членки не бива, в нарушение на членове 7 и 24 и на член 52, параграф 1 от Хартата, да установяват в националното право правила, които надхвърлят обхвата на това престъпление, така както е определен в тази разпоредба, като включват в него деяния, които не са визирани с нея.

Освен това тези членове 7 и 24 са достатъчни сами по себе си и не трябва да бъдат уточнявани в разпоредби на правото на Съюза или на националното право, за да породят за частноправните субекти права, които могат да се изтъкват като такива. Затова, ако установи, че не би могла да тълкува националното си право в съответствие с правото на Съюза, запитващата юрисдикция е длъжна да осигури, в рамките на своята компетентност, съдебната защита, която произтича за правните субекти от тези членове, и да гарантира пълното им действие, като при необходимост остави без приложение член 12 от консолидирания акт за имиграцията.